

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
 Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanska ulica 61. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letna 50 Din za trimesečno 30 Din. Član občije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglas po ceniku in dogovoru, davak poseba. Pošt. št. 11.197. Telefon 3113

Programatične smernice za enotno organizacijo ljudskega izobraževanja in državljanske vzgoje

Za nestransko državno ljudsko izobraževalno akcijo — Organizacija ljudskega izobraževanja v Češkoslovaški — Osnovni pojmi in problem državljanske vzgoje — Pomembne smernice za to akcijo v „Prosveti“

Temeljne smeri ljudske izobrazbe

Temelj ljudske vzgoje in izobrazbe tvorijo trije važni kulturno-prosvetni zakoni: to je »zakon o ljudskih težajah za državljansko vzgojo«, »zakon o javnih občinskih knjižnicah« in »zakon o občinskih kronikah in ostalih knjigah za zgodovinske podatke«.

Zakon o državljanski vzgoji.

S prvim zakonom je upeljana skrb za državljansko vzgojo državljanov in so podani temelji za državno ljudsko izobraževalno akcijo.

Ljudska izobrazba se po izidu tega zakona ne sme več izvajat le priložnostno ter ne sme biti prepuščena le dobri volji posameznih društev, občin, korporacij ali posameznikov, temveč je prevzela država sama v svoje roke skrb za vzgojo najširših plasti naroda ter smatra to kot svojo prvo, najpomembnejšo in najvažnejšo nalogo.

V Češkoslovaški je pokazala državna ljudskoizobraževalna akcija najboljše uspehe, ker so bila tla za to akcijo dobro pripravljena. »Prosvetna zveza« (današnji Masarykov ljudskoizobraževalni zavod), »Sokol«, »Delavska akademija«, »Gasilska društva«, »Delavska telovadna društva«, »Orel«, »Narodna društva«, »Osrednja delavska šola«, »Slovaška matica«, »Čitalnice« in razna druga društva so pripravila ugodna tla za to veljavno akcijo države.

Danes je nestransko državna ljudskoizobraževalna organizacija dograjena. V občinah so občinski prosvetni odbori, v srezih oz. okrajih okrajni prosvetni odbori in pri župah župni prosvetni odbori. Vsi skrbijo za duševne in moralne dobrine prebivalstva in državljansko vzgojo vseh državljanov.

Po statističnih poročilih je delovalo leta 1926. 8442 občinskih prosvetnih odborov in to češkoslovaških, nemških, podkarpatskoroskih, madžarskih in poljskih in 569 okrajnih prosvetnih odborov. Številni shodi ljudskoizobraževalnih prosvetnih delavcev in za te prireditve strokovni tečajji so dokaz, da vladajo za akcijo veliki interesi med inteligentnimi in najširšimi sloji.

Gotovo je, da donaja tako lepo razvita ljudskovzgojna akcija tudi obilo dobrega sadu.

Rezultati prosvetnega dela iz leta 1926. najboljše potrjuje navedeno dejstvo. V zmišlu tega zakona je bilo v Češkoslovaški republiko omenjenega leta prirejenih skupaj 107 tisoč 871 prosvetnih prireditev, kakor: predavanj, tečajev, izobraževalnih šol, kinematografskih izobraževalnih predstav, razstav itd. Izobraževalnih predavanj je bilo 45.135, obiskovalo jih je 3.488.124 poslušalcev z 78.477 urami in s 128.719 stalnimi poslušalci.

Država omogoča izvajanje ljudskoizobraževalne akcije s finančno podporo. Ako državni proračun ne zadostuje, priskočijo na pomoč za kritje ljudskoizobraževalnim napravam občine in srezji, pa tudi obiskovalci prispevajo za kritje režijskih stroškov.

Ta velika naloga, s katero pospešuje država ljudsko izobrazbo, ni zgrajena samo za kratek čas, marveč je to trajna institucija, s katero hoče država dvigniti kulturni nivo svojih državljanov.

Neki univerzitetni profesor piše v »Problemih ljudske vzgoje«: »Naloga ljudske vzgoje ni napravljati iz ljudstva učenjake, temveč tiči predvsem v tem, da iz neizmerne zbiramo le ono, kar bi človeka navdajalo z veseljem do dela, kar bi mu pomagalo lepo in krepostno živeti. Dati mu ambicijo za opazovanje, da je pod neizmernostjo in različnostjo tukajšnjega bivanja, pod bogato lepoto barv, form (oblik), zvokov, kretenj, delavnosti itd. treba najti jedro. V vsakem človeku naj se vzgaja nekaj globljega, želja po redu, zakonitosti in resnosti, kar je last le razumnega človeka. Enota in lepota reda, ki ni nikoli gotova, ki se neprestano dopolnjuje in urešnjuje, in čigar sestavni del je tudi človek sam s svojo telesnostjo in duševnostjo in svojo urejenostjo do družbe, naj navdaja vsakogar. Pomagati mu, da postane sam sotruden tega reda, sotruden ne samo instinktivnosti in razpoloženja, marveč tudi resničen in dobrovoljen ter da zna sam sebe kot čutno enoto uvajati v ta neizmerni mehanizem čutnih odvisnosti. Skratka, da razume samega sebe, da pojmi narodo in svet, da se raduje nad tem razumevanjem in da samostojno izobrazuje sebe, svojo okolico, svojo družbo.«

Zakon o javnih občinskih knjižnicah.

»Zakon o javnih občinskih knjižnicah je dosegel na Češkoslovaškem tako krasne uspehe iz vroka, ker so bili dani vsi potrebni predpogoji za njegovo uspešno izvedbo. Pravilno je tolmačenje, da je knjiga gmotni izvor kulture in da je razmerje do knjige smatrati kot razmerje do kulture.

Razmerje češkega človeka do knjige je bilo vselej dobro, češki človek je vedno ljubil svojo češko knjigo, kar nam dokazuje obsežna češka literatura. Knjiga mu je bila izvor narodne kulture, v knjigi je pridobil vse ono, kar sta mu narod in kultura napravila dragoceno.

In zato so bile na Češkoslovaškem ustanovljene v veliki meri knjižnice kot važni kulturni zavodi. Zato je prevzel zakon v svoje določbe vse ono, kar je bilo predmet vseh predvojnih teženj. Tako nadaljujejo Čehoslovaki svoj književni razvoj v jako hitrem tempu, tako da so prehiteli visoko kulturno inozemstvo.

Vsi inozemci pazljivo opazujejo ta napredek in ne vedo, kaj je temu izvor. Glavni vzrok je zanimanje od strani ljudstva, mnogo, prav mnogo je pa temu pripomogel tudi »zakon o obveznih občinskih knjižnicah«. Tudi na Čehoslovaškem se širi zanimanje za javne občinske knjižnice v oni meri, s katero se le-te ustanovljajo in hitro rastejo.

Rezultati zadnjega knjižničnega stanja so naslednji: V državi je 14.755 javnih občinskih knjižnic s 5.079.907 izvodov in 866.725 čitatelji. Izposojenih je bilo 13.476.148 izvodov; dohodki so znašali 16.062.697 Kč. Ta statistika nam dokazuje, da vršijo tamkajšnje občinske knjižnice velikansko kulturno misijo.

Jasno je, da se knjižnice neprestano množijo, a narod se neprestano izobražuje. Važno je tudi, da so si pridobile občinske knjižnice mnogo zaupanja med narodom. Vsled tega imajo tamkajšnje občinske knjižnice široki krog čitateljev, ki spoštujejo občinsko knjižnico kot važno kulturno institucijo.

Občinski knjižničarji smatrajo svojo knjižničarsko funkcijo kot važen ljudsko izobraževalni postulat, kar se kaže posebno v neprestano rastoči delavnosti knjižnic in porastu čitateljev.

Tudi občine dobro pojmujejo pomen knjižnic in žrtvujejo v knjižnični sklad veliko večje postavke, kot je z zakonom določeno. To je najboljši dokaz, da zakon ne naklada občinam postavk, ki ne bi koristile narodu ter jih narod ne odklanja.

Občinske knjižnice so stalni in finančno najsigurnejši odjemalci dobrih knjig. Občinske knjižnice pa niso samo važen kulturni faktor, temveč tudi močan gospodarski faktor za gospodarsko izobrazbo in napredek.

Zakon o nacionalnih zgodovinskih zapiskih.

»Zakon o analih (občinskih kronikah)« nudi potomcem poročila o dejanjih in mišljenju njihovih prednikov, da se bodo mogli nanje sklicevati ali jemati si po njih vzgled in se izogibati onega, kar so predniki nepravilno delali. Ako je vedno bila zgodovina učiteljica narodu, mora biti v bodočnosti še v večji meri.

Resnica je, da so lahko naši severni brati ponosni na omenjene kulturne zakone, ki usmerjajo in pospešujejo njihov kulturni razvoj in so ljudsko izobrazbo in državljansko vzgojo usmerili v edino pravo smer.

Organizacija ljudskega izobraževanja

Leto 1919. je važen mejnik tudi v razvoju češke ljudske izobrazbe in vzgoje.

Pred tem letom so skrbele za ljudsko izobrazbo razne prosvetne korporacije, kulturne institucije in društva, ki so bile ustanovljene na temelju zasebnih interesov. Nekatera društva so delovala samo na prosvetnem polju, druga pa le delno.

»Prosvetna zveza«, »Slovaška Matica«, »Delavska akademija«, »Univerzitetni ekstenzija«, »Osrednja delavska šola«, »Čitalnice« i. t. d., so skrbele poleg uveljavljanja svojega programa za izobraževalno stran ljudstva. »Sokol«, »Delavska telovadna zveza«, »Orel«, »Narodna društva« in »Gasilska društva« pa so imela poleg svojega tudi namen: podajati članstvu duševno razvedrilo z najrazličnejšimi predavanji in drugimi prosvetnimi programi.

Na ta način je trpela ljudska vzgoja in izobrazba na neenotnosti, pa naj si bo to v organizacijskem, priložnostnem smislu pa tudi zaradi pomanjkanja sredstev.

Leto 1919. pomeni velik preokret! H korporacijam in institucijam, ki so skrbele za organizacijo ljudske izobrazbe in vzgoje, je pristopil nov, organizacijsko enoten, nestransko izobraževalni faktor: država z okrajnimi prosvetnimi odbori in občinskimi prosvetnimi odbori. Prvi so bili ustanovljeni v okrajih, drugi v občinah.

S tem je država ustvarila vez med državnimi in privatnimi ljudsko izobraževalnimi ustanovami. Vsem ustanovam je dala skupno idejno smer državljanske vzgoje. Ustanovila je nestransko izobraževalno institucijo, zavrla škodljivi paralelizem ter omogočila medsebojno sodelovanje privatnih institucij. Gotovo so se s tem blažili tudi vnarnji spori, ki so jih sicer netile razdvojene prosvetne institucije. Akcijo privatnih ustanov je s tem spravila v sklad s stremljenjem upravnih oblasti in naprav. Združila je ustanove s istimi nalogami, kar je gotovo bilo za občine interes potrebno in koristno.

Vsa ljudska izobrazba je prešla v enotno smer državljanske vzgoje.

Z zakonom je sprejela država državljansko vzgojo in ljudsko izobrazbo naroda za svojo dolžnost in jo uvrstila med državne naloge.

Praktično izvajanje zakona je prepusila okrajnim (mestnim) prosvetnim odborom in občinskim prosvetnim odborom, organizaciji, upravo in nadzorstvo je pa obdržala zase.

Sestava okrajnih (mestnih) prosvetnih odborov je demokratična za Češko, Moravsko in Slezijo. Prosvetni odbori so državna zastopstva in nastopajo kot državne prosvetne institucije. Zato uživajo pravice državnih uradov, imajo svojo imovino, s katero lahko razpolagajo v prosvetne svrhe.

Z zakonom je določeno, da nosijo naklado za prirejanje tečajev za državljansko vzgojo mesta, občine, okrajne, oziroma občinske samouprave ter državna blagajna. Določeno je, da mora prispevati občinska in okrajna samouprava redno k izdatkom, vendar ni določena višina prispevkov posameznih samoupravnih teles. Občine so dolžne poskrbeti za primerne prostore in nosijo obnem tudi stvarno naklodo. Neurejeno je ostalo vprašanje osebne naklade, ki gotovo ni neznatna in katero je tudi treba urediti. To naklodo krije država, občine in mesta. Zakon ne predpisuje kako razdeliti vsoto osebne naklade med posamezne samoupravne korporacije in državo, ako država pomaga finansirati kulturno prosvetne prireditve.

Prosvetni odbori morajo izdelati točen program tečajev, ugotoviti finančno naklodo. Po tem se morajo obrniti na občino, da poskrbi za pripraven lokal, prevzame stvarno naklodo, in da obenem sporoči, kako visoko vsoto namerava občina nuditi za povračilo osebne naklade. Nato se prosvetne korporacije obrnejo na okrajno samoupravo, da prevzame del stroškov, in na ministrstvo prosvete, da poravnava iz državne blagajne ostane neporavnanih stroškov.

Zato je potrebno potrebno, da si prosvetne korporacije izdelajo program ljudskih tečajev za državljansko vzgojo za celo kolektorsko leto naprej in ugotovijo potrebni celotni finančni prispevek.

Vsled tega se morajo obrniti na občino in občinsko upravo ter na okrajno zastopstvo vselej pred izgotovitvijo proračuna, da morejo le-ti potrebne vsote za prosvetne namene vstaviti v pripadajoči občinski ozir. okrajni proračun.

Prosvetni odbori imajo nalogo, da pregledajo proračune in kontrolirajo občino, ako je ta storila svojo dolžnost za ljudsko izobrazbo. V primeru, da občina ali okraj nista postavila v proračun potrebne postavke za povračilo stroškov za kulturne namene, izdajo prosvetne korporacije izjavo oziroma pritožbo proti proračunu. Vlogo vložijo ali pri občini ali pri pokrajinski upravi in opozorijo obenem na to ministrstvo prosvete, ki ima po zakonu pravico nadzorovati postavke za ljudsko izobrazbo.

Kakor rečeno, so združeni občinski prosvetni odbori v sreskem prosvetnem zboru. Razen njih so člani zbora tudi zastopniki najpomembnejših nacionalnih in gospodarskih izobraževalnih sreskih organizacij. Tudi vsako politično stranko zastopa v tem zboru po eden kvalificiran član. Pod politično stranko razumevamo ono stranko v srezu, ki je pri zadnjih občinskih volitvah kandidirala.

Prosvetni (sreski in občinski) odbor sestoji:

1. Iz plenuma oziroma zbora delegatov, ki ne šteje več nego 20 članov in zaseda vsaj dvakrat na leto.

2. Iz nekoliko-članskega stalnega ožjega prosvetnega odbora, ki zaseda stalno po potrebi, vodi organizacijo prosvetnega dela in daje pojasnila zboru delegatov in

3. Iz predsedstva, ki je izvoljeno od stalnega ožjega odbora. Predsedstvo sestoji iz predsednika, tajnika in blagajnika.

Posamezni referenti — knjižničar, predavatelj, kinematografski in gledališki referent, so izvoljeni od ožjega stalnega odbora tudi izven odbora, a so polnopravni člani odbora.

Predsednik sklicuje seje in jim načeljuje. Zastopa na zunaj odbor. Akte podpisujeta predsednik in tajnik, akte finančnega značaja pa tudi blagajnik.

Občinski prosvetni odbor se mora ustanoviti v vsaki občini.

Ustanoviti zbor sklicuje predsednik pripadajoče politične občine, ki pošlje v zbor delegatov dva zastopnika. V mestih z nad 10.000 pripadnikov čehoslovaške narodnosti je ustanoviti na isti način mestni prosvetni odbor, ki vrši obenem funkcijo občinskega prosvetnega odbora in ni podrejen okrajnem prosvetnemu odboru.

Občinski prosvetni odbori imajo pravico ustanovljati v posameznih vaseh svoje krajevne odbore. Krajevni prosvetni odbori se ustanove po nasvetu občinskega prosvetnega odbora in po pristanku krajevnega zastopstva v vsaki večji vasi. Krajevni prosvetni odbor mora biti ustanovljen tudi za narodno manjšino, ako šteje ta vsaj 200 pripadnikov. Kjer pa ni 200 pripadnikov iste narodnosti, a se vsaj 10% prebivalstva iste narodnosti javi, se ustanovi za več občin ali vasi skupni prosvetni odbor.

Funkcijska doba vseh teh prosvetnih korporacij se sklada s funkcijsko dobo občinskih zastopstev; po občinskih volitvah se vršijo tudi volitve za vse navedene prosvetne ustanove.

Prosvetni odbori uporabljajo mali čehoslovaški državni znak na napisih, tiskovinah in štampiljkah.

Prosvetni odbori so dolžni naznaniti ministrstvu prosvete ime in državljanski poklic predsednika, tajnika, blagajnika, knjižničarja in kinematografskega referenta in vsako izpremembo v osehah navedenih funkcionarjev. Prav tako je naznaniti vse eventualne izpremembe o osebi predsednika, tajnika in blagajnika pripadajočemu poštenu uradu.

Da se bo ljudsko izobraževalno delo v vseh pokrajinah države idejno enakomerno izvajalo in da bo povsod enakomerno, so se ustanovila na Moravskem, v Sleziji, deloma tudi na Slovaškem in Češkem središča okrajnih prosvetnih odborov.

Ta središča skrbijo, da se ustanovi v vsakem okraju okrajni prosvetni odbor, ki skrbi, da se ljudska izobrazba v njegovem področju uspešno približuje ciljem državljanske vzgoje. Okrajni prosvetni odbori pa morajo zopet paziti, da se v vsaki občini ustanovi občinski in krajevni prosvetni odbor.

Prosvetna središča oziroma župna središča vodijo evidenco o vsem prosvetnem delu v župi, vodijo statistiko javnih knjižnic v župi, skrbijo za vzgojo prosvetnih delavcev, budijo zanimanje za kulturno delo in ljudsko izobraževalna vprašanja, posredujejo, da se vršijo vzajemni stiki in sodelovanja med posameznimi prosvetnimi odbori, preskrbujejo dobre govornike, oskrbujejo seznam zgodovinskih in naravnih starin, ustanovijo župno knjižnico, i. t. d.

Plenum sestoji iz zastopnikov vseh odborov v župi; ta voli ožji stalni odbor, ki je sestavljen iz predsednika, tajnika, blagajnika in posameznih referentov za določene ljudske izobraževalne stroke.

Poleg teh odborov je lahko poseben organizacijski in predavateljski odbor, knjižnični, gledališki, muzejski, kinematografski, radijski in drugi odbori.

Pripadajoči referenti v ožjem stalnem odboru so predsedniki posameznih strokovnih odborov.

Organizacija žup se je prav dobro obnesla in izkazuje ogromne uspehe.

Šola in ljudskoizobraževalna akcija

Ljudska vzgoja in izobrazba ni v bistvu nič drugega, nego nadaljevanje šolskega pouka.

Zato je naravno, da tvori kader ljudskoizobraževalnih delavcev baš učitelstvo, ki je že v predvojni dobi zelo pridno delovalo na izvenškem polju. Vendar je bilo za časa državne nesvobode učitelstvo za svoje izvenškolsko, javno udejstvovanje kruto preganjano.

Po prevratu je bila z odlokom ministr...

Učitelstvu se v zadnjem času šteje v...

Ne samo na Češkem, Moravskem in Sle...

Da bi pa učitelji, ki so prosvetni delavci...

Ministrstvo prosvete je podvzelo korake...

Šola mora postati kraj, kjer naj se konc...

Učiteljstvo in ljudskoizobraževalna akcija

Vojna doba je napravila v moralnem p...

Učiteljstvo je imelo pri tem delu velike...

Umetnost, literatura, izobraževalna dru...

Koncert Učiteljskega pevskega zbora v Ljubljani

Učiteljski pevski zbor v Ljubljani priredi...

Zbor šteje nad 70 pevcev, za nekatere...

Zbor vodi naš najboljši interpret profes...

Tudi zaradi originalnega programa bo ta...

Naj na tem koncertu nihče ne manjka. Ne...

Zanimivi program koncerta:

Gallus Jakob: Motetto LVI, 16eroglasen...

Ministrstvo prosvete je z raznimi nare...

Učiteljevo poslanstvo narekuje tudi in...

Kot nestranskarke in od socialnega in...

Učiteljstvo je z nepopisnim idealizmom...

Politično osvobođenje je prineslo tudi...

Kot prijatelj in zaupnik odraščajoče m...

Razne prireditve, razgovori z demonst...

Isto ceno za izoblikovanje harmonične...

Gospodarska in duhovna kultura naroda...

Učiteljstvo mora postati duša in steb...

Zastopstvo sekcije JUU pri novem načelniku prosvetne uprave g. Jos. Brezniku

Dne 24. oktobra se je zglasilo zastopst...

Načelnik prosvetne uprave g. Jos. Breznik

Zastopniki so v triurnem razgovoru iz...

v rapsodičnem slogu, kjer je prav zlasti...

Josip Štolcer-Slayenski

je na sporedu s štirimi točkami (Voda...

Marko Tajčević: Četiri duhovna stiha.

Tajčevićevi »Duhovni stih« (Hvalite...

Pavel Šivic: Pajek z muho pleše

je skladba s četveročetno spremljavo, m...

Slavko Osterc: Magnificat za mešan zbor in klavir

je komponiran na liturgični latinski text...

be učiteljske stalnosti z ozirom na uspe...

Zastopniki sekcije so izročili gosp. nač...

Gospod načelnik je ljubeznivo pojasnil...

težno sedmeroglasen z deljenimi soprani...

Magnificat je pisan v arhaističnem slogu...

Skladbo je založila dunajska Universal...

Slavko Osterc: Ko sem ja služil

je a capella mešan zbor z refrenom podob...

Nove predpisane tiskovine:

- Proračun kraj. šol. odbora, Obračun kraj. šol. odbora, Zapisnik proračunske seje in Zapisnik obračunske seje kraj. šol. odbora

Naročila sprejema Učiteljska tiskarna v Ljubljani

DAMSKI jesenski in zimski PLAŠČ, ki vam ga dobavi DRAGO GORUP & Co. Nizka cena! LJUBLJANA, Miklošičeva c.16 L. je zadnje mode, najboljše kvalitete, prvorazredno delo.